

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Voorwoord

Er zijn grenzen ...

Jan Meerdinkveldboom

Weinig kreten heb ik vaker geslaakt dan bovenstaande. En telkens gemeend, ook dat nog. Niet alleen omdat ik me steeds bewust ben van grenzen, maar ook omdat het stellen van grenzen in de huidige maatschappij niet meer vanzelfsprekend lijkt te zijn. Grenzen markeren en verbinden, sluiten in en sluiten uit, zijn nodig en zitten in de weg.

Dat laatste lijkt tegenwoordig steeds meer voorop te staan. We leven in een 'gemakmaatschappij' waarin alles mogelijk en ook nog eens snel binnen bereik moet zijn. Een samenleving waarin rechten sterk lijken te prevaleren boven plichten en het niet meer vanzelfsprekend is dat ook weleens 'nee' moet worden geaccepteerd. En als men iets wilt doen, mag dat niet te veel energie kosten. Kijk maar eens naar de sterke groei van het aantal e-bikes, en niet alleen onder ouderen. 'Biologisch' fietsen, zoals mijn vrouw en ik nog steeds doen, is uit. Op basisscholen rijden kinderen al rond op fatbikes! Nee, grenzen, oftewel beperkingen, zijn impopulair en worden eigenlijk niet meer als vanzelfsprekend geaccepteerd.

Hierbij moet worden aangetekend dat grenzen heel verschillend van aard kunnen zijn. Sommige zijn star, andere weer goed doorlatend en al dan niet selectief, weer andere zijn fluïde. Weinig grenzen zijn dus zo vast als een huis. Ook grenzen die aan kinderen worden voorgehouden kunnen zeer wisselend van standvastigheid zijn. Soms is dat nadelig, maar die flexibiliteit kan ook beslist haar nut hebben. Laten we niet vergeten dat het passend hanteren van grenzen in deze tijd een stuk moeilijker en minder vanzelfsprekend is dan zeg maar vijftig jaar geleden.

De voornoemde observatie is voor ons vak op tweeërlei wijze van belang. We krijgen al langere tijd te maken met gezinnen waarin kinderen niet opgevoed worden vanuit de gedachte dat hun ouders groten-deels bepalen wat ze mogen en wat ze moeten. Dat is ook niet meer pas-

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312026038001001>

send en al helemaal niet makkelijk haalbaar meer in dit tijdsgewricht. Nee, veel kinderen wordt gevraagd wat ze willen, alsof ze al over voldoende overzicht beschikken om verstandige keuzes te kunnen maken. Tegelijkertijd zijn de verwachtingen jegens hen hoog gespannen. Alle schoolse talenten, rijk of minder aanwezig, dienen eruit gehaald te worden. Niet voor niets is het aantal huiswerkinstituten in tien jaar tijd verdubbeld. En wie had twintig jaar geleden kunnen bevroeden dat er middelbare scholieren thuis zouden komen te zitten met een zogeheten burn-out?

Zou het opgroeien in de huidige maatschappij waarin het lastig is om het ouderlijk gezag te hanteren, iets te maken kunnen hebben met de sterk toegenomen vraag naar ggz-hulp? Het is maar een veronderstelling, maar die is, kijkend naar de waargenomen onzekerheden bij zowel ouders als kinderen, niet geheel ondenkbaar. Dit speelt in alle leeftijdsgroepen, maar bij uitstek bij jonge mensen. Zo'n directe causaliteit is nooit te bewijzen, zeker niet als er nog geen zicht is op alle circulaire processen die daarbij optreden, maar het zou me niet verbazen als er sprake is van enige samenhang. Immers, moeite hebben met een 'nee' om te gaan en toch moeten presteren, is een giftige combinatie.

Gezinnen die hulp vragen voor hun functioneren, of in eerste instantie voor hun kinderen, zullen versterkt moeten worden in opvoedkundig handelen waarin grenzen worden gevoeld en gesteld die ook nog eens duidelijk aangegeven én consequent gehandhaafd worden. Dat is geen gemakkelijke opgave, temeer daar ook de systeemtherapeut daarin het voorbeeld moet geven. Die moet klip en klaar duidelijk maken wat met therapie wel en wat niet haalbaar zal zijn – niet alles dus. En wat moet het gezin daarmee? Leren verdragen! Als het goed is worden tegelijk de kinderen erin geschoold dat niet alles makkelijk en als vanzelf kan verlopen, dat lastigheden overwonnen moeten worden en tegenslagen geïncasseerd. Lees het boek *Verdragen* van Flip Jan van Oenen (2025) en besef hoezeer alleen de titel al een bonk wijsheid in zich heeft.

Maar ook wijzelf zullen in ons werk moeten verdragen dat we niet alles voor onze cliënten kunnen oplossen. Regelmatig moeten we tijdens een therapie constateren dat ofwel onze eigen mogelijkheden ofwel de mogelijkheden van het gezin om te profiteren van de therapie, hun beperkingen kennen. Confrontatie met die beperkingen is soms pijnlijk en kwelend, maar helaas niet altijd te vermijden. Als wij onze cliënten laten zien dat dit ook ons raakt, kan het hen helpen om hun eigen beperkingen of die van de therapeutische mogelijkheden te gaan accepteren.

Ook voor mijn werk als lid van de redactie van dit tijdschrift is de grens

Er zijn grenzen...

bereikt. En met de wijsheid van een tachtigjarige wil ik niet over mijn grens heen gaan. Na ruim dertien jaren, waarbinnen ik zo'n vijftal jaren hoofdredacteur mocht zijn, is het tijd geworden om afscheid te nemen. Dat doe ik met pijn in het hart, want het was een zeer aangename, leerzame tijd waarin binnen de redactie vol enthousiasme werd samengewerkt. De ondersteuning van Foke van Bentum van de NVRG was daarbij onmisbaar. Voor deze mooie periode wil ik al mijn collega's hartelijk dank zeggen. Die dank geldt zeker ook alle auteurs die hun werk instuurden en die ik mocht begeleiden bij het publicatieklaar maken van hun geesteskind. Ook daarbij traden soms grenzen op en was het jammer genoeg toch niet altijd haalbaar om tot een publicabel artikel te komen. En in zo'n geval moet je als redacteur dus eerlijk en duidelijk zijn.

Ik wens alle lezers en collega's nog mooie en vruchtbare tijden toe met niet alleen het werk maar ook het produceren van interessante artikelen!

Zo neemt Jan Meerdinkveldboom na dertien vruchtbare jaren afscheid van de redactie. Het onderzoeken van grenzen komt in dit nummer op verschillende manieren tot uitdrukking. Het nummer opent met een in memoriam. Rick Pluut is ons ontvallen. **Freek Sarink** geeft een mooie impressie van zijn leven en werk. Met Pluuts meertaligheid vielen taalbarrières weg en kon hij internationaal van betekenis zijn. In zijn uitdagende en pragmatische benadering was hij een meester in benoemen waar het op staat.

Lonne Bormans neemt ons in haar artikel 'Een systeemtherapeutische bijdrage aan dementiezorg – Het begint bij relatiegerichte zorg' mee in de mogelijkheden om mensen met gevorderde dementie te blijven betrekken in systeemgesprekken. Door gebruik te maken van het onuitgesprokene en non-verbale blijven de banden van liefde tussen de persoon met dementie en de liefhebbende naasten behouden ondanks de toenemende beperkingen.

Neomi van Duijvenbode en **Rob Thomson** zoeken in hun artikel 'Schematherapie en Emotionally Focused Therapy – Een apart paar' naar de synergie tussen individuele schematherapie en EFT-relatietherapie. Door het transdiagnostische werken in ons tijdschrift onder de aandacht te brengen, slaan zij een brug tussen de expertise van onze beroepsgroep en de expertise van collega-professionals.

Ook **Lieselot Le Roy**, **Lemke Leyman**, **Hannelore Tandt** en **Gilbert Lemmens** leggen de verbinding tussen de systeemtherapie en een heel

andere therapeutische benadering. In hun artikel 'Meedwangen bij de obsessieve-compulsieve stoornis – Een uitnodiging voor een gecombineerde gedragstherapeutische en systemische benadering', nodigen zij zowel de CGT-therapeut als de systeemtherapeut uit over de grenzen van hun theoretisch kader heen te kijken.

Cinthe Lemmens levert een bijdrage in de rubriek Discussie. Onder de titel 'Systemisch denken als ethisch kompas – Systemische praktijken in een tijd van politieke en planetaire crisis', voert zij een vurig pleidooi om vanuit ons systemisch gedachtegoed positie te kiezen. Tegelijk pleit zij voor het bouwen van bruggen en het creëren van ruimte. Dit is juist nu nodig, in een tijd waarin we enerzijds het risico lopen mee te polariseren en anderzijds medeplichtig te raken door onvoldoende kritisch te zijn.

In de rubriek Professie & Persoon spreken **Jasmien Peeters** en **Cinthe Lemmens** met Jim van Os. Van Os staat erom bekend dat hij grenzen ter discussie stelt. Hij pleit voor een psychiatrie die normaliseert, contextualiseert, de-medicaliseert en collectiviseert. De relatie met een ander ziet hij als cruciaal in ieder verhaal over herstel.

Er zijn drie congressen voor u bezocht. **Hanne Houben** doet verslag van het symposium 'Relaties als basis – Voor jongeren, voor kennis, voor de toekomst', georganiseerd door HYPE, Expertisecentrum Vroege Interventie van GGZ Centraal en het programma Dynamics of Youth van de Universiteit Utrecht. Als systeemtherapeut met de focus op het werk met cliënten, duizelde het haar van de vele sprekers die zich toeleggen op de wetenschappelijke onderbouwing van ons vak. Het is de moeite waard om te lezen hoe de kennis vanuit de wetenschappelijke benadering haar toch in haar praktijkgerichte hart wist te raken. **Selma ter Avest** en **Robert van Hennik** vertellen over hun ervaringen in het vierdaagse internationale congres van de EFTA en het Zuid-Amerikaanse RELATES 'Confluences and controversies in the systemic theory, research and practice'. In de grote hoeveelheid workshops en voordrachten die zij konden volgen – waarin de Nederlandse-Vlaamse delegatie zich niet onbetuigd heeft gelaten – valt op dat ook op dit congres enerzijds de oproep tot activistische stellingname klonk, en er anderzijds aandacht was voor wetenschappelijke onderbouwing en ontwikkeling van meetinstrumenten om de effectiviteit van ons mooie vak zichtbaar te maken. **Isabel Debuysere** doet verslag van de studiedag van de Interactie-Academie 'Het buitenste binnen – Over maatschappelijke invloeden, moedige acties en speelse ongehoorzaamheid'. In een tijd dat sociale en maatschappelijke invloeden overweldigend kunnen binnenkomen, bood dit programma voor

Er zijn grenzen...

zowel therapeuten als cliënten een uitweg middels kleine of grote daden van verzet. Een waardig huldebetoon aan Mieke Faes, die haar betrokkenheid bij de IA veranderde vanwege haar leeftijd.

Tot slot zijn er drie boeken voor u gelezen. **Trudy Bruins** las *Familiezaken – Hoe emoties familiebedrijven maken of kraken* van Veerle Wullaert. Ze beschrijft het als een compact maar goed leesbaar geschreven werk, verlevendigd met aansprekende casuïstiek. Het boek biedt een schat aan systeemtheoretische invalshoeken om te werken met de complexiteit van familiebedrijven, waar de zakelijke belangen en de onderlinge emotionele betrokkenheid zo verstrengeld zijn. Haar doel is het versterken van het familiebedrijf en de familiebanden, zodat deze zowel zakelijk als relationeel verbonden kunnen zijn. **Nele Van Daele** vertelt ons over het *Handboek seksuele gezondheid – Praktische kennis voor zorgprofessionals* onder redactie van Peter Leusink, Minke de Boer, Maud Lazaroms en Marjo Ramakers. De auteurs schetsen een rijk en veelzijdig beeld van seksualiteit dat verdergaat dan het louter lichamelijke. Het omvat ook relationele, psychologische en contextuele aspecten en heeft aandacht voor diversiteit in alle opzichten. Seksualiteit wordt gepresenteerd als een dynamisch, relationeel en levenslang proces. De nadruk ligt op plezier, normaliteit en verbondenheid. Een standaardwerk dat hulpverleners niet alleen houvast geeft, maar ook inspireert om seksualiteit te bevragen en de aandacht te geven die het verdient. **Faye Koolen** ten slotte las voor ons *Preventie van zelfdoding bij adolescenten – Familie, school en gemeenschap als anker*, van Haim Omer en Anat Brunstein-Klomek. Het boek is een uitwerking van de methodiek Geweldloos Verzet voor de indringende problematiek van suïcidaliteit bij jongeren. Koolen helpt onderscheid te maken in de veelgebruikte terminologie van Verbindend Gezag en Geweldloos Verzet, en beschrijft dit boek als een waardevolle aanvulling voor hulpverleners die al vertrouwd zijn met de methodiek.

De redactie wenst u veel leesplezier met dit rijkge vulde nummer.

Sanne van Megchelen-Oomens

Referentie

Oenen, F.J. van (2025). *Verdragen – Over de hulp helpt-mythe*. Boom.